

Az Út

folyóirat a lelkipásztori
és nevelői munka számára

Alapította: R a v a s z L á s z l ó

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A kolozsvári kir. ügyészség

Kinyomatását, terjesztését,
engedélyezem.

Kolozsvár, 1942 VIII - hó 28 nap

1317/442

T A R T A L O M

Az Igé tükrében. Önállóság. (I. L.)

Az erdélyi lelkészképzés utóbbi húsz éve.
(Dr. Gönczy Lajos.)

Milyen legyen a református népiskolai vallás-
tanítás tanterve és módszere? (I. L.)

Modern pedagógiai irányzatok. (Simon Károlyné.)

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: EGY ÉVRE 6— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 50 FILLÉR.

A „*Dolgozatok a református theologiai tudományok köréből*“ o. füzet sorozat legújabb számai:

16-ik szám:

DR. TAVASZY SÁNDOR:

Az ethika mai kérdései.

Ára 60 fillér.

17-ik szám:

Mi szükségünk van az Ótestamentumra

Írta: Dr. Gönczy Lajos. Ára 80 fillér.

18-ik szám:

KOZMA TIBOR:

Téma és textus a prédikációban

Ára 1— Pengő.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Még kapható:

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 7— P.

Tűz és Só

címen jelent meg *Sipos Géza* prédikációskötete. A 31 beszédet tartalmazó, 200 oldalas, finom kivitelű könyv ára 4— Pengő.

JOH. VAL. ANDREA:

Az Ur jámbor szolgája.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására.

Fordította: Dr. Makkai Sándor. Ára 40 fillér.

Önállóság.

Gal. 1: 16—24.

Pál apostol itt is, de egyéb helyeken is, nagy súlyt helyez arra, hogy a maga önállóságát hangoztassa. „Nem tanácskoztam testtel és vérrel” — ez az önállóság egyik formáját jelenti, azt, hogy mikor a mennyei látásban résztvevő, félrevezetett magától minden olyan szempontot, ami addigi élete, tudománya, társadalmi kapcsolatai és egyéni vágyai oldaláról ébredt volna fel a kapott megbizással szemben. „Nem mentem az előttem való apostolokhoz” — ez pedig azt, hogy igehirdetése és szolgálata munkájában nem kért tanácsot, vezetést senkitől, még azoktól sem, akik pedig test szerint is látták az Urat, s akiket az akkori egyház oszlopapostolok gyanánt különös tekintéllyel látot tel. Az ő önállósága egy dologban gyökerezett: a damaskusi úton kapott látomásban, a Krisztussal való személyes találkozásban.

Az önállóság az Ige szolgálatának egyik nélkülözhetetlen feltétele. Isten Igéjét nem lehet úgy szolgálni, hogy ez a szolgálat akár az emberi élet külső szempontjai vagy egyéni vágyai választásától függjön, akár mások rendelkezései, tekintélye alapján álljon. A lekipásztori és nevelői munkát gépiessé és merevvé tenné, ha annak esetről esetre adott utasítások szerint kellene folynia. Az igazi igehirdetés mindig az önállóság és vele együttjáró felelősség súlyos és félelmes feltétele alatt folyik, nem vállalhatja senki, hogy ettől engem megszabadítson, ez alól felmentsen, mert különben a munka nem igehirdetés, csak emberi utasítások követése. Sokszor úgy éreztük, mennyivel jobb lenne, ha valaki diktálná mit mondjunk, vezetné a kezünket, előre megmondaná most mit kell tennem. De ez lehetetlen, még akkor is, mikor, mint most, az önállóság és egyéni felelősség gondolata háttérbe szorult a világban.

Az igazi önállóságra minket is csak az vezet, ami Pált: a Krisztussal való személyes találkozás, az erre kapott megbizás meglátása. Aki személyesen találkozott vele, aki meghallotta a felőle szóló végzetes dekrétumot: nekem választott edényem vagy, hogy hordozd az én nevemet, s én megmutatom, menyit kell neked az én nevemért szenvedni — az ennek a személyes parancsnak a hatalma alá kerül, az nem emberi rendelkezések szerint halad, az nem tanácskozhat testtel és vérrel, annak követni kell a

kényszerű parancsot, és odaadni mindent, kárnak ítélni mindent, hogy találkozzék Krisztusban. Nem az az önállóság ez, amit a világ szerint így hívnak, nem a túltengő emberi önértzet, az eredetieskedés, a gőg és szabadság önállósága, hanem az alázaté, az Isten Igéje előtt meghajlásé, az áldozaté, az önmegtagadásé. Ebben nem önmagunk tartjuk magunkat, nem emberi jelszavakhoz támaszkodunk, nem emberi rendelkezéseket várunk, nem másokra hártjuk a felelősséget, hanem vállaljuk a munkát Krisztusért, s az ő Igéje parancsa szerint, azon Ige szerint, amely az egyház közösségében szól hozzánk.

Azért az igazi önállóság, ami a lelkipásztor és nevelő életében nyilvánul, a legnagyobb erő, mert a legnagyobb erő alapján áll: a kegyelem alapján. Semmiféle világi érték nem mérhető azzal, hogy mi szolgálhatjuk Krisztust, semmi világi előny ezt fel nem éri, semmi emberi méltóság meg nem közelíti. Nem a magunkét mondjuk, azt, ami nálunk nagyobb: a Krisztus szavát. És ha megrendül is az egész világ, ezt az igazságot semmiféle emberi hatalom el nem törölheti, még akkor sem, ha nekünk az életünket kell adni érte.

I. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az erdélyi lelkészképzés utóbbi húsz éve.

Érdekes, de nem meglepő, hogy az a válság, amelybe az imperiumváltozással az erdélyi református egyház került, leghamarabb és legélesebben a lelkészképzés terén mutatkozik meg. Azonnal arra készíteti Fakultásunk felelős tényezőit, hogy gyökerig menőleg vizsgálat tárgyává tegyék: milyen új feladatok elé állítja lelkészképzésünket a változott helyzet? És az egész húsz esztendő alatt soha nem tud nyugvópontonra jutni a kérdés. Sőt hovatovább mind nagyobb hullámokat vet, mind szélesebb körök érdeklődését vonja magára.

Alig egy hónappal a román megszállás befejezése után, 1919 február 12 én készül a lelkészképzés reformját célzó első tervezet, és 1939 november végén, alig kilenc hónappal a boldog felszabadulás előtt, az utolsó. Közben nagyon sok alkalommal foglalkozik a Fakultás, az Igazgatótanács és a kerületi közgyűlés a lelkészképzés részletkérdéseivel s ezek között két alkalommal, 1923-ban és 1927-ben készül az egész lelkészképzést felölelő tervezet. A négy tervezet közül csak kettő jut tető alá, lép életbe: az 1927-iki és az 1939-iki.

I.

Az erdélyi lelkészképzés reformját célzó törekvéseknek és e törekvések eredményeként létrejött rendtartásnak megértéséhez szükséges annak a helyzetnek és azoknak a körülményeknek ismerete, amelyek között és amelyek befolyása alatt ez a munka folyt.

Legelőször azt kell leszögezni, hogy a lelkészképzés munkája és reformja úgy folyt le, hogy abba a román állam közvetlenül nem szólott bele. Mindössze annyi történt, hogy rákényszerített egy román tanárt intézetünkre, aki heti 2—2 órán tanította mind a négy éven a román nyelv-, irodalom és alkotmánytant. Ez a tanár azonban nem volt tagja a tanárkarnak, ennél fogva nem vehetett részt az intézet életének irányításában. Az először kinevezett tanár számára a tanárság csak mellékfoglalkozás volt s így vagy csak nagy ritkán tartott előadást, vagy albértletbe adta másoknak. A másik tanár, aki 1928-tól a felszabadulásig munkálkodott intézetünkben, egy talpig derék, igazán tudományának élő tanárember volt, akinek sem arravaló ideje, sem ahhoz szükséges lelkülete nem volt, hogy intézetünk belső életét ellenőrizze, zavarja.

Intézetünk nem a hirhedt közoktatásügyi, hanem a kultusz-miniszter haláskörébe tartozott és az nem kívánt tőlünk semmit, csak időnként egy-egy statisztikai kimutatást. Hogy mit tanítunk, hogyan neveljük a ráknblzott ifjúságot, nem tette felügyelet vagy vizsgálat tárgyává. Csak az utolsó pár — kül- és belpolitikailag nagyon feszült esztendőben kezdett a kormány beavatkozni dolgunkba. Megpróbálta egy politikailag nagyon exponált tanárt ültetni Fakultásunk románnyelvi tanszékébe. Szerencsére a régi román tanárunk királyi dekrétummal volt kinevezve és így a kísérlet nem sikerült. A másik komolyabb beavatkozás a legációbajlás akadályozása, a legátusok zaklatása volt.

Az intézet, főként a tanárok életét, munkáját eléggé szemmel tartotta és zavarta az intézeti épületben levő négy tanári lakásba beszállásolt román katonatiszti család, amelyek majdnem tizenöt esztendőn keresztül tartották a tanári szállászk felét felét megszállva. Ezek intézetünket irredenta fészeknek tekintve, állandóan figyeltek, füleltek és megfigyeléseikről jelentéseket tettek.

A másik jellegzetessége annak a helyzetnek, amelyben lelkészképzésünk reformját célzó munkák végbementek, az az *egyházi öndáltóság* volt, amellyel az erdélyi egyházkerület eljárhatott. Egyfelől egyetlen theologia volt a kolozsvári az egész megszállott területen és így nem kellett tanulmányi rendjében másokhoz alkalmazkodni, másfelől a trianoni operációból olyan szörnyű megcsontkítással kikerült királyhágómelléki egyházkerület jóformán az egész idő alatt annyira el volt foglalva a maga bajaival, hogy alig-alig próbált befolylni a lelkészképzés munkájába. Csak az 1939. évi rendtartásvonja be a munkába a királyhágómelléki kerületet annyiban, hogy a lelkészképesítő vizsgálobizottság tagjai közé két királyhágómelléki lelkészi tagot is felvesz. Ebből folyólag a lelkészképzés kérdéseinek megoldásánál sem az állam közvetlen benyúlása, sem más theologiákhoz, más kerületekhez való viszonzosság nem kényszerített minket arra, hogy megalkudjunk, hogy az ellenkező vélemények között a megbékítő arany középútat válasszunk. Mindössze annyit tettünk meg az V. év bevezetésekor, hogy a nem hozzánk tartozó hallgatóknak, ha saját hatóságuk kívánta, kiadtuk az abszolutoriumot a negyedik év végén és a negyedik év végén teendő vizsgálatnál továbbra is megtartottuk az I. lelkészképesítő vizsgálat nevet és megtartottuk a vizsgálati anyagot is.

A lelkészképzés kérdéseiben a döntő az evangéliumi lelkipásztori eszmény volt, amelyet csak színezett az a kettős köztötség, amelyben ez a munka lefolyt: 1. *egyházunknak tényleges helyzete* és 2. *Fakultásunknak az egyházunkon, Erdélyen, sőt a magyarságon túlnyúló feladatai*. — Az első köztötség nem szorult több kifejtésre, a másodiknál nevelői munkakörünk ama kitágulására gondolok, amely azáltal következett be, hogy 1. a magyar evangélikusok és 2. a jugoszláviai reformátusok számára is mi képeztünk lelkészeket, 3. egy időben a csehszlovákiai református egyház theologusainak egy része is nálunk tanult, 4. hozzánk irat-

koztak, ha kevés óraszámmal és kevés hallgatási kötelezettséggel is, az erdélyi szász evangélikusok theologusai is. Természetesen a döntő tényező, a kovász, mindig az első tényező, egyházunk helyzete volt, de emellett, ennek sérelme nélkül a második is állandóan és kikerülhetetlenül érezteti a maga befolyását. Nem engedni, hogy csak magunkra legyünk tekintettel.

Az az erő, amely a húsz esztendő alatt állandó nyugtalan-ságban tartotta lelkészképzésünket, kétségtelenül a *kisebbségi sors volt*. A kisebbségi sors, amely olyan szörnyű probléma, hogy — nem mondok sokat és nem mondok újat, ha azt állítom — az elmúlt húsz esztendő csak az előiskolája volt, korántsem tanultuk ki minden osztályát. Minden munkánkat az a kérdés határozta meg: hogyan tudjunk megmaradni az evangéliumi lelkipásztor eszmény mellett úgy, hogy a kisebbségi sorsból fakadó követel-ményeknek is megfeleljünk? Ez egy megoldhatatlannak látszó probléma volt, olyanforma, mint annak a problémájá, aki nagy sáron tiszta cipővel akar keresztülmenni. A kisebbségi sorsnak legnagyobb veszedelem nem az ellenséges államhatalomnak a külső nyomásában fenyegetett, hanem abban a megrontó légkör-ben, amelyet akarva akaratlanul magunkba szívtunk, mely meg-határozta életünket. Továbbá abban a légkörben, amelyet közöttünk teremtett: örökös gyanúsításával, fenyegetésével bujkálásra, igazi véleményünknek elhallgatására, titkolózásra, képmutatásra szoktatott.

1919 február 12-én, amikor először nézett szembe tanár-
karunk a kisebbségi sors adian új helyzetével, az egyik megállapí-
tása az volt, hogy *intézetünk az erdélyi magyarság szellemi gó-
pontjává* kell, hogy legyen. Az első és leghevesebb támadások, amelyek a húsz esztendő alatt sem heveségükből, sem erejük-ből nem vesztettek, *magyarságunkban* értek. Létkérdés lett az egy-házra nézve is: megvédeni a magyarságunkat. Ez a védekezés bent a Fakultáson elsősorban az ifjúságunk megtartására irányult. Legtöbbjük román iskolából jött hozzánk. Nemcsak beszédükön, írásukon, de gondolkozásukon is megérzett az idegen hatás. Sőt a református iskolákból kikerülőknek is nagyon fogyatékos volt a magyar nemzeti műveltségük. És ebből az anyagból kellett faragni azokat a lelkipásztorokat, akiknek a legkülönb, legelszántabb, leg-öntudatosabb magyaroknak kellett lenniök, akik mindent vállaljanak magyarságunkért. Itt a kérdésünk az volt: *hogyan lehet a nemzeti nevelést az evangélium sérelme nélkül végezni?* A kisebbségi sors-ban, ahol a többségi népnek izzó nacionalizmusa fenyeget, a sajátomnak szeretete és védelme rendszerint a másíknak a gyűlöletével jár együtt. A feladat az volt: a magyarságom ne veszélyeztesse az evangéliumi lelkületet, és az evangélium ne gyöngítse a kisebb-ségi elszántaságot. Ez annál súlyosabb feladat volt, mert a magyar létkérdés az erdélyi magyarság missziójával látszott ellentétbe ke-rülni: az evangélium üzenetét eljuttatni a keleti egyház híveizhez.

A theologus ifjúság *magyar nemzeti nevelését* két úton pró-bálta Fakultásunk kezébe venni. Az egyik út, amely a kisebbségi

helyzetben könnyebben járható volt: minden alkalmat megragadni a magyar nemzeti öntudat élesztésére, erősítésére, a hiányos nemzeti műveltség kipótlására. Minden előadásban a magyar vonatkozás, a magyar szellemi értékek ismertetése előtérbe került. A másik, nehezebben járható út nemzeti értékeinknek külön előadásokban való ismertetése. Az 1919—20. isk. évben dr. Dézsi Lajos egy. tanár magyar irodalomtörténeti előadásokat tart Fakultásunkon. Az 1920—21. évben magyar protestáns irodalmi szeminárium szolgálja ezt a célt. Amikor a román állam fenyegető magatartása miatt speciális előadások tartása nem volt tanácsos vagy lehetséges, az egyháztörténelmi előadás keretében kapták meg a hallgatók azt a magyar történelmi és irodalmi tájékozódást, amelyre, mint minimumra szükségük volt. Az 1922—23. évtől kezdődőleg állandóan előadtuk a magyar protestáns egyház történetét. Az 1928—29. évtől kezdve, amikor az I. évesek heti két órában a magyar református egyház történelmét kapták, meglehetősen részletességgel dolgoztattuk fel a nemzeti anyag. A magyar nyelv tanítását írásbeli dolgozatok, szónoklati gyakorlatok, önképzőköri munka által végeztük. Az 1936—37. tanévben az I. évesek számára „Magyar nyelvi előkészítés a szónoklati gyakorlat számára” címen beállított heti 2 órás kollegium a jó magyarság oktatását szolgálta stílusgyakorlatok és a szokásos hibák felmutatása által javítva a hallgatóság megromlott nyelvérzékét.

A román keleti egyházzal szemben reánk háruló missziói feladat meglátása és vállalása — a mindkét részről fontállók akadályokat nézve — aránylag korán megtörtént. A román evangélikumi diákmozgalommal az IKE útján már 1923-ban fölvételt a kapcsolat, ami több (1923, 1924, 1925 és 1931-ben) közös, áldott eredményekkel bízó konferenciái találkozásra vezetett. Ezek között voltak világkonferenciák is, de voltak csak a román diáksággal tartottak is. A legérdekesebb kísérlet 1931-ben történt, amikor a görögkeleti román egyház teológiájával, illetőleg theologusaival való kapcsolat kiéptítésére, a román egyház megismerésének intézményes biztosítására, az evangéliumi együttműködés előkészítésére azzal tesz kezdeményező lépést a Fakultás, hogy a félévi theologus konferencián előadás tartásra kéri fel a kolozsvári gör. kel. teologia dogmatika tanárát Bucevschi Orelt, aki „A görög keleti orthodox egyház dogmatikai felfogásának alapelvei” címen tart két óras előadást.* E próbálkozásokhoz fűzött reményesség hamar megcsalt. 1932-ben a román diákmozgalom kilép a világszövetségből. Több közös konferencia nem jön létre. De Fakultásunk soha sem adta fel a reményiséget. 1936-ban a Fakultás és Vásárhelyi János püspök teljes támogatása mellett egyik hallgatónk, *Juhász István*, az I. félévet a bukaresti egyetem orthodox teológiai fakultásán, a II. félévet a szebeni orthodox teológián tölti. Mindkét helyen az illetékes román tényezők messzimenő jóakaratu támogatásával

* Lásd az előadást „Az Út” 13. évf. 36. skv. lapján.

(Szebenben teljes ellátást élvezett ingyenesen), ugyanarra, hogy amint az e ténnyről megemlékező Értesítőnk kifejezi, az volt a reménységünk, hogy ez a kapcsolatunk a jövőben még kimélyül. A politikai helyzet alakulása lehetetlenné tette azonban a további lépéseket.

Az intézetünk falain túlnyúló feladatok kérdéséhez kapcsolódott a másik problémánk: *hogyan lehessen Fakultásunk egyidejűleg zárt nevelő intézet és az egész magyarságot, sőt az egész országot átsugárzó erőközpont?* Minél ellenségesebb a környező világ, annál erősebb az a kívánság, hogy a leendő lekipásztorokat kiképzésük ideje alatt a külső világ zavaró hatásaitól minél teljesebben elvonják, még a vakációkban is a nevelő intézet szellemi hatása alatt tartásuk. Másfelől azonban lehetetlen volt kitérni az élet sürgetése elől, amely követelte, hogy minden ember ott legyen a gáton. A kisebbségi sors nem engedi meg azt, hogy valaki, ha ideiglenesen is, kivonja magát a küzdelem tűzéből. Ha akartuk volna, sem tudtuk volna visszatartani éppen ifjúságunk legderékabbjait attól, hogy ne vessék bele magukat minden magyar, főként ifjúsági megmozdulásba. Nemcsak az első években, amikor egyáltalában nem volt magyar egyetemi ifjúság, hanem az egész román uralom alatt teológiánk meglehetősen nagy számú ifjúsága (némelykor a 180 at is elérte ez a létszám) volt a kolozsvári magyar főiskolai ifjúságnak egyik gócpontja. De Fakultásunk is erejéhez képest, sőt azon felül kiveszi részét a munkából. Az 1919—20. tanévben a hallgatóság részére tartott filozófiai előadásokat megnyitja az érdeklődő közönség számára. A hajléktalanná vált Ferenc József tudományegyetem bölcsész-, nyelv- és történettudományi, valamint természettudományi és matematikai fakultását, mint református tanárképzőt, falai közé fogadta 39 előadójával és 198 hallgatójával. Nem rajtunk mult, hogy egy esztendei fennállás után a tanárképző be kellett hogy szüntesse működését. (1921 szept. 21-én a román kormány bezárta.) A legnehezebb időkben a teológiai ifjúság *Ifjúsági Keresztyén Egyesülete* volt a kovász, amely a magyar főiskolai ifjúsági életet erjesztette. Tanárkarunk az ifjúság segítségével a román uralom első idejétől kezdve kivette részét *úgy a kolozsvári, mint az egész magyar társadalom szellemi irányításának munkájából*, előadásorozatok, estélyeket tartva, melyeken egyfelől teológiai megvilágításban felmutatta a legaktuálisabb kérdéseket, másfelől alkalmat adott a hallgatásra kényszerített erdélyi írónak, költőknek és művészeknek a nagyközönség elé jutásra. Hogy milyen nevelő, látókrét, érdeklődési és ismeretkrét kiszélesítő hatással volt ez a munka ifjúságunkra, annak elmondását feleslegesnek ítélem.

Lelkészképzésünk állandó kérdése volt: *több elmélet, vagy több gyakorlat?* Az élet azt követelte, hogy a munka minden ágában gyakorlott lekipásztorok lépjenek ki a Fakultás kapuján. A belmisszió minden munkaágába, a lelkesítő munka minden csínja binjába már az intézetben bevezetni az ifjúságot. Az élet-

nek ezt a kényszerét érezték maguk az ifjak is, olyan szenvedélyvel vetették bele magukat a gyakorlati munkákba, hogy szinte belevesztek. Másfelől pedig ott dörömbölt kapunkon a minél magasabb fokú elméleti kiképzés követelménye. A román egyházak, a román állam óriási erőfeszítéseket tettek, hogy minél több és minél magasabb képzettségű intelligenciát, papságot neveljenek. Jól felszerelt főiskolák, külföldi stipendiumok százai szolgáltak erre. Ezzel szemben népünk között a szellemi értékek hordozója a lelkipásztor maradt, az egyetemekről kikerülő kevés számú magyar latainer a városok szükségletét is alig tudta ellátni. A lelkipásztorra hárult a feladat: felvenni a versenyt, őrizni a magyar szellemi felsőbbiséget. Nehogy népünk lelkén úrrá legyen a magyar szellemi inferioritás megbénító tudata. Felbecsülhetetlen és meghálálhatatlan segítségünkre voltak e tekintetben külföldi hittestvéreink, akik éppen a legnehezebb időkben lehetővé tették bőkezű adományaikkal, hogy legjobb ifjaink egész serege (a húsz esztendő alatt 168) részesülhetett a külföldi tanulmányozás áldásaiban. (Franciaországban 47, Svájcban 44, Németországban 36, Angliában 17, Magyarországon 15, Hollandiában 6, Amerikában 3.)

Sok töprengésre és küzdelemre indító kérdés volt: *a lelkipásztor és a népvezér ellentéte*. Minél nyomorultabbá lett népünk helyzete, annál inkább lelkipásztorra volt szüksége, aki minden vonatkozásban kész legyen felvenni a nép lelki gondozásának a terhét. De az élet követelte, hogy a lelkipásztor legyen orvos, gazdasági útmutatója, ügyvédje, politikai vezetője a mindenfelől fenyegetett, kiszíjolt népnek, amely annál magárahagyottabb volt, minél több nadrágos embert szabadított rá a falura a román állam. Ennek a kérdésnek a feszültsége azokban a harcokban robbant ki, amelyeket az V. évfolyam beállítása közben esztendő-kön keresztül vívtunk.

Nem lenne teljes annak a milliónek, amelyben lelkészképzésünk kérdései felvetődtek és megoldásra jutottak, a felvázolása, ha rá nem mutatnék arra az Isten adta nagy ajándéokra, amely Erdélynek mindig, de a húsz év alatt különös mértékben ajándékozott: *a felekezeti békére*. Ez nemcsak abban nyilvánult meg, hogy Fakultásunkon együtt nevedtek a mi fiainkkal a magyar evangélikus ifjak olyan festvériségben, hogy bár a kicsiny magyar evangélikus egyház egyetlen legációt sem tudott biztosítani, az evangélikus hallgatók a mieinkkal egyenlő módon részesültek a legáció kedvezményében is. És nemcsak abban nyilatkozott meg, hogy vasárnapi iskolai ügyekben a baptistákkal együtt tudtunk tanácskozni és a magyar egyházak, a római katolikus, evangélikus és unitárius egyház vezetői állandó felekezeti tanácsban beszéltek meg a közös kérdéseket, hanem abban mutatkozott meg a legteljesebben, hogy a román egyházakkal sem volt. A lelkészképzés terén surlódás, hanem nemzeti vonatkozásban a lélekalhálást is az államhatalom végezte.

II.

Az imperium változáskor az egyetemes konvent 1911. évi tanulmányi rendtartása van nálunk is használatban és ez is marad érvényben egészen 1927-ig, amikor életbelép az új lelkészképzési szabályzat, de ezalatt a nyolc esztendő alatt állandóan foglalkoztatja Fakultásunkat, egyházkertületünket a lelkészképzés kérdése. Ennek bizonyosságai azok az állandó korrekciók, amelyeket a rendtartáson eszközölnek és azok a tervezetek, amelyek nem jutottak ugyan tető alá, de az 1927. évi reformot döntően meghatározták.

A tudományegyetemmel való kapcsolat folytán a kolozsvári theologia talán a többi theológiánál is erőteljesebben hangsúlyozta a tiszta, öncélú theologiai tudományosság követelményét. Az 1919-es tervezet¹ legjellegzetesebb, az egész fejlődést gyökeresen meghatározó sajátossága az, hogy leszámolva az ingadozással, amely az egyetemi rendszer és a szakképzésre berendezett főiskolai jellegű *nevelő intézet* rendszere között eddig fennállott, az utóbbi mellett foglal állást, levonva ennek minden következményét úgy a nevelés, mint az oktatás tekintetében. *Legyen a Fakultás egy zárt nevelő intézet, amelyben szigorúan véghez vitt napi életrend, erkölcsi, tanulmányi és vallásos életüknek tervszerű vezetése és irányítása mellett képezetnek lelképásztorokká az ifjak, akik az intézetbe való belépésüktől kezdve az egyháznak tekintetnek s még odahaza, a nyári vakációjukban is az intézet fegyelme és munkarendje hatalma alatt állanak.* Maga az oktatás is a nevelői szempont irányítása és ellenőrzése alatt álljon. Vezetői kérdése az legyen: ha mindezt tudod, mi hasznát veszed? A Bibliában való jártasság, a hitvallási öntudat megszilárdítása, a nagy személyiségek nevelő hatalma alá állítás azok a szempontok, amelyek a theologiai diszciplinák előadását meghatározzák. Különös fontosságot nyer a gyakorlati theologia.

Az oktatásban egy bizonyos *bifurkáció* bevezetésére gondol a tervezet: egy általános, minden növendéktől egyformán megkövetelendő ismeretanyagnak öntudatos elsajátítására, amikor a tantárgyak nevelői motívumait kell kiaknázni, és egy másik, az elsődhöz pluszként járuló oktatásra, amely az arra alkalmas keveseket a tudományos munka műhelyébe, az egyes tárgyak problematikájába vezeti be. Ez a terv, amely még egy pár évig állandóan kísért, de soha nem valósul meg, a kisebbségi sorsba szorult, létfeltételeiben megtámadott reformátusság felkészülése minden eshetőségre, hogy éljen úgy, „ahogy lehet“. De ilyen körülmények között is hangsúlyozza a tervezet, hogy a lelképásztorképzésben a gyakorlatiasság követelése helyesen értelmezve a tudományos theologiai képzés el nem engedhető és le nem alkudható szükségét jelenti.

(Folytatjuk.)

Dr. Gönczy Lajos.

¹ Lásd tanárkari jegyzőkönyv, 1919. II. 12. 62. és II. 17. 68.

Milyen legyen a református vallás- tanítás tanterve és módszere?

Érthető, hogy ez az eljárás a modern didaktika hívei előtt elavultnak és túlhaladottnak tetszik, azon didaktika hívei előtt, amely abból indul ki, hogy az ismeretanyag sohasem lehet abszolút, hanem annak a szükségét, hogy mit tanítsak, mindig a gyermek szempontja dönti el, a való élet szempontja, amelyben a gyermek él. A módszer a modern didaktikai felfogás szerint tehát a gyermekekhez alkalmazott, a gyermek életét nézi, hogy ahogyan lehet alkalmazni a tanítás anyagát. Erre két dolgot kell megemlítenünk. Az egyik az, hogy ebben a tekintetben a modern didaktikai, sőt pedagógiai felfogás is téved, és pedig téved arra nézve is, ami a tanítás általános anyagát alkotja. Téved azért, mert a világ és az ember életének vannak olyan objektív tényei, amelyek az emberi felfogáson túl vannak s amelyeket nem lehet az ember mértéke alá helyezni. Ha csak azt tanítjuk, ami az emberi élet közvetlen közelébe esik, ami használható s az ember által való birtokbavehetőség körén belül esik, s ha a világ és az élet dolgait és tényeit úgy tanítjuk, hogy azok az ember hatalma alatt állanak, ha a gyermeket arra neveljük, hogy a világ és az élet őérette van s neki uralkodnia kell azon, akkor — történjék ez akár egy régi individualista, akár egy modern szociális felfogásból — tévedünk és félrevezeljük a gyermeket, eltitkoljuk előtte, hogy a világ és az élet egyéniségfeletti és közösségi formák feletti követeléseket állít eléje, amik elől nem lehet kitérni s amiket nem lehet a maga akár egyéni, akár közösségi érvényesülése, hatalma, uralkodása szempontja alá rendelni. A mai nevelés és tanítás egyik nagy hibája — mondhatjuk elavultságának oka — éppen az, hogy ezt nem akarja elismerni, hanem úgy nézi a világot, mint ami az emberért van s amit az embernek ki kell használnia. Az erkölcsi élet nagy tényei, az igazság, a jóság, a természet valósága, az emberi élet súlyos eseményei nem nézhetők azzal a szemmel, hogy azok felett az ember uralkodik, hogy egyéni, vagy közösségi formák döntenek abban, mi a jó és mi az igaz, a természet nem azért van, hogy az embert élelmezze, hogy az abban feljárható javak az emberi versengésnek és emberi jólétnek eszközei és tárgyai legyenek.

A másik felelet, amit erre adni kell az, hogy még ha ez így volna a többi tárgyak anyagánál, aminthogy nincsen így, még akkor sem volna ez a helyzet a vallástanítás anyaga számára. Mert ha a világ és a természet sem azért van, hogy az ember a maga hatalmát és dicsőségét szolgálja vele, még kevésbé van ezért Isten, a kegyelem, a hit, Isten országa és Jézus Krisztus. Mindaz, amit ezek a szavak jelentenek, valami olyan, ami túl van minden emberi megítélésen és emberi gondolkodáson. Éppen ezért még ha megállhatna is a modern didaktika felfogása a modern tárgyak tanítására nézve — habár mint láttuk erre nézve is súlyos kifogások emelhetők — semmiképpen sem állhat meg a vallástanításban, s ami ott modern, mert az embert helyezi előtérbe, itt túlhaladott és elavult, mert itt igazán nem lehet az ember előtérbe helyezésének semmi szerepe. Azért kell azt mondanunk, hogy a vallástanításnak egészen más módszere van, mint a többi tárgyak tanításának, mert a vallás minden más tárgytól különbözik, amint Isten Igéje minden emberi gondolattól különbözik.

5. A tanterv és módszer követelményei.

Az előbbieken már nagyjában rávilágítottunk arra, és pedig a kétféle felfogás egybevetése alapján, milyennek kellene tehát lennie egy új vallástanítási tantervnek és módszernek. A dolgozat elején említettek kedvező alkalmat adnak a jelenleg érvényben levő konventi tanterv módosítására, s ez a dolgozat éppen ennek a módosításnak szükségét és lehetőségeit akarja feltárni. Azért most is röviden egy pár pontban vázoljuk azt, mire van szükség egy megújított konventi tantervben a tanterv és a módszer szempontjából.

a) A tantervre nézve szükséges a konventi tanterv olyan átalakítása, hogy abban a hitvallási, egyházi és személyes szempontok világosan és helyes arányban kiemelkedjenek. Szükséges tehát az egész anyagnak egy közös szempont alá állítása, és pedig a népiskolai és középiskolai alsó osztályok anyagának a konfirmáció szempontja alá. A konfirmáció korig erre kell néznie a vallástanításnak. Ez az anyagban úgy érvényesül, hogy a hit legfőbb kérdéseit, a hitvallás tételeit be kell dolgozni az anyagba, mint annak összefoglaló anyagát, ezzel előkészítjük a gyermekeket arra, hogy a konfirmációi előkészítéskor már meglegyen az az alapjuk, ami az előkészítést könnyebbé teszi. A tantervben a hitvallási szempont érvényesítendő, tehát az egész anyag ismertetése és magyarázata nem valami általános kegyességre kell, hogy neveljen, hanem öntudatos hitre. A Biblia és egyháztörténet, az egyház életére vonatkozó anyag a hitvallás szerint állítandó be. A hitvallás magyarázza, hogyan kell érteni és felhasználni ezeknek az anyagcsoportoknak egyes elemeit. A másik követelmény, hogy az anyag egyházi legyen. A gyermek érezze meg benne, hogy ő egy egyháznak a tagja s ennek az egyháznak helyi megnyilvánulása, a gyülekezet kapcsolja össze másokkal, egy közösségben Istennel.

Ezért az egyház életét, hitvallását, munkáját, szervezetét meg kell a gyermekkel ismertetni, nemcsak a konfirmációkor, hanem már az első osztálytól kezdve. Ezeket a kérdéseket tehát be kell venni az anyagba, koncentrikusan, folytonosan bővülő módon. A harmadik követelmény, hogy ez az anyag a gyermek számára személyes felhívást közvetítsen: az ő számára Istennek hozzája szóló üzenetét. Az anyagban tehát mindig figyelni kell arra, hogyan láthatja meg ebből a gyermek azt, hogy Isten neki azon a helyen és akkor, mit parancsol, hogyan akarja Isten az ő életét megragadni, megteljesíteni a kegyelem életével.

b) A módszer tekintetében szükséges, hogy érvényesüljön az, hogy a módszer csak gyarló eszköz, amellyel az Igét hirdetjük a gyermeknek. Az Ige hirdetése a tanításban három ponton halad át: először megmutatja, mintegy látható alakban azt a formát, azt az anyagot, amiben Isten üzenete el van rejtve, azután megmutatja ennek az üzenetnek a tartalmát, végül megmutatja azt, hogy ez az üzenet hogyan szól a gyermekhez magához személyes életében. A vallásórának tehát egy adott anyagból a személyes igehirdetés munkájához kell eljutnia, egészen addig a pontig, amíg a gyermek — amennyiben ezt Isten Lelke akarja — megérzi és meghallja Isten megszólítását, s annak magát átadja s azt elfogadja. A módszer első követelménye tehát, hogy az Igéből induljon ki s annak abszolutságát vallja, a második, hogy azt minden emberi hozzáadás nélkül hirdesse, a harmadik, hogy ezt a gyermek elé úgy tárja, hogy ebből a gyermek a neki szóló üzenetet hallhassa meg.

Ezek voltak azok a követelmények, amelyek a vallástanítás tanterve és módszerre vonatkozó előírásai előtt állanak. Bővebb kifejtésük és részletezésük akkor válik majd szükségessé és lehetővé, ha tényleg sor kerül a konventi tanterv revíziójára. Ezzel a dolgozattal csak fel akartuk vetni a kérdést s útát igyekeztünk készíteni annak, hogy egy alaposabb és az Ige szempontjainak jobban megfelelő tanterv s vele vallástanítási munka készülhessen elő anyaszentegyházunkban.

Imre Lajos.

Modern pedagógiai irányzatok.

A nemzet jövője, társadalmi boldogulása mindig ifjúságának felkészültségétől, nevelésétől függ. Széchenyi, aki a nemzeti katasztrófát előre látta, az egyedüli kiutat a nemzeti közműveltségben jelölte meg. A világháború után bekövetkezik a szörnyű összeomlás, s az emberek lelkét hihetetlen optimizmus tölti el, minden reményüket a pedagógiába vetik. Sok új nevelési rendszer születik, valóságos káosza a modern nevelési felfogásnak. Időnkint meg kell állanunk, szemlét kell tartanunk, hogy a bennünket sok oldalról érő, sokszor egészen ellentétes irányzatok között el tudjunk igazodni.

Ha az újabb pedagógiai irányzatokat figyeljük, három nagyon fontos megállapításra jutunk. Az egyik az, hogy *a mai pedagógia nem áll meg a nevelés pusztán elméleti magyarázatánál*, hanem inkább a gyakorlati élethez közeledik. A másik jellemző vonása az, hogy szinte *párhuzamosan halad a politikai drámatokkal*. Ezért természetesen egészen ellentétes irányzatok bukkantak felszínre; gondoljunk csak pl. a nemzetiszocialista, kommunista, naturalista, munkaiskola, stb. nevelési rendszerekre, amelyeknek mind más és más a nevelési eszménye. Igen sok iránynak még szilárd kerete nincs, úgy, hogy Petersen, az új európai pedagógia megújításának előharcosa — amikor az új nevelési irányokat egy nevezőre szeretné hozni — megállapítja, hogy ha van új nevelés, az cél-tudatos és erkölcsi akaratképző. S ha így áll ez, akkor ennek a mozgalomnak a vezetői új világnézetnek, új európai társadalomnak a kezdeményezői.

Az újabbkori nevelési irányzatok harmadik jellemző vonása, amelyben mind egyeznek a különböző felfogások az, hogy *határozottan szembefordulnak minden felfogással, ami régi*, akár a legújabb Kriek féle népi politikai totális nevelést, akár Oestreich „élet iskolájá” t vagy a szovjet nevelési irányt vizsgáljuk. De az, hogy mit értenek ezek a különböző irányzatok pl. mindnyájuk által elfogadott „munkaiskola” eszmény alatt, már a felfogások egészen eltérnek; mert míg a német pedagógiába a munkaiskola alapelve a kézügyesség, kézimunka fokozott tanítása, addig Szovjet-Oroszországban a gépek alkalmazása elsőrendű fontosságú.

A világháború előtti években két irány harcolt egymással, az individualista és szocialista felfogás. Előbbinél a hangsúly az egyénen

van, aki a nevelés célja, (nálunk Schneller István), utóbbi szerint a közösséget kell szolgálni. Az ember emberré csak a közösség által lehet s ezért elsősorban az *akarat* nevelése a fontos. Imre Sándor: „A nevelés sorsa és a szocializmus“ c. művében kifejti, hogy a rendszeres nevelés csak úgy valósulhat meg, ha a nevelési gondolkodás általánossá válik. Mindkét irányzat a Herbart-féle pedagógiai felfogásnak ellenhatásaként született, amely irányzat különösen a *módszer* fontosságát hangsúlyozza.

Ma már rég túl vagyunk az individualista és szocialista felfogás meddő vitatkozásán. Tudjuk azt, hogy egyik irányzat sem sajtálthatja ki *csak a maga* számára a nevelés munkáját. Minél tökéletesebbek az egyének, annál értékesebb a közösség s így egyéni és társadalmi pedagógia egymást kiegészítik. Ma már világos, hogy az ellentét nem abban rejlik, hogy a nevelésben az egyéni, közösségi nevelés vagy a módszer legyen az uralkodó, hanem ennél sokkal mélyebb az ellentét alapja: *a világnézet*. S ha ezt szemelődít tartjuk, tökéletes világosságban áll előttünk az a két hatalmas világnézeti irány, amelyből az összes modern pedagógiai irányzat többé kevésbé meríti életforrását: *a demokratikus és nemzeti nevelés*. Mindkettő új s az ebből fakadó nevelési kérdések is újak, másak, mint a régiek. Mindkettő új iskolareformot, új tanítási módszert és új elméleteket állít fel világnézetének megfelelően.

A demokrata és pacifista eszmék tulajdonképpen Franciaországból indulnak ki, de nem marad mögötte Belgium, Anglia, Hollandia, Amerika sem, ahol megfelelő talajra akadnak a demokratikus eszmék. A szovjet iskola az amerikai irányzatot veszi át megfelelő módosítással. A demokratikus iskola a régi neveléssel szembe fordul, új nevelési eszméket, szellemet hirdet; a kommunista iskola egyenesen ezt mondja: „tegyétek mindig éppen ellenkezőjét annak, amit a hagyományos nevelés tett s majd mindig eltaláljátok a helyeset.“

A világháborúban legyőzött, önállóságától megfosztott nemzetek életében minden téren új eszmény születik meg: *a nemzeti eszmény*. Ezek a nemzetek mintegy ösztönös ragaszkodással kapaszkodnak ebbe a gondolatba, amelytől szabadságukat, értékeiknek megmentését, nemzetük megmaradását remélik. Ez az áramlat rányomja bélyegét a nevelésre is. A nevelés és oktatás közül *a nevelést* húzza alá, kulturális értékei közül *a népi értékeket*, lelki tevékenységek közül *az akaratot*, a tantárgyak közül *a nemzeti tárgyakat* helyezi előtérbe. Ez a felfogás *a nemzet* fogalmát teszi középponttá, amely fogalom rendet teremt az egyén és a közösség viszályában, az értelem, érzelem és akaratú életben s a növendékeket meghatározott fejlődési menetbe állítja be. Nálunk Széchenyi tanulmányai alapján Imre Sándor alkotja meg a magyar nemzetnevelés elméletét.

Az új mozgalom hívei új társadalom iskolájáról, új európai iskoláról beszélnek. A nemzeti „munkaiskola“ ellentétben a demo-

krata „tanulás iskolájá“ val, „élet“ majd „termelő“ iskola fogalmává fejlődik. Főképviseleti: *Oestreich és Hilker*. A termelő iskola nem elégszik meg csupán az ifjúság segítésével, gyermekgondozással, hanem tovább megy: „tanuljunk termelni új értelemben, magunkat ellátni mindazzal, amire szükségünk van.“ Ez az iskola nemcsak termelő, hanem szociális és nem reform, hanem „revolúció“ — ahogy Oestreich mondja.

Lényeges lépéssel viszi előre a nemzeti nevelés gondolatát *Krieck népi-politikai nevelésmélete*. Kriecket a világháború arról győzi meg, hogy az állami és társadalmi élet újjáépítésének gondolatáért élni és meghalni érdemes. A nevelés nem egyenlő csupán az iskolai neveléssel. Ez alatt az egész nép minden életjelenségét érti (filozófiáját, politikáját, életrendjét, tudományát stb.), amelynek alapja a rend és fegyelem. Nevelés, kultúrpolitika csak ott lehetséges, ahol az állam erős, rendezett. A nevelő cselekvés nem azonos a tanterv, óraterv és módszer által szabályozott iskolai munkával. Igazán „cselekszik“ az a nevelő, aki a fennálló iskolai renddel ellentétben merészeli az újat — mondja Krieck.

Ne gondoljuk azt, hogy csak a világnézet által hajtott irányzatok hoznak új gondolatot a nevelés terén. Nemcsak a demokrata vagy nemzeti nevelés akar újat, jobb nevelést teremteni. Ezekkel az irányzatokkal együtt lépést tart *a vallásos nevelés is*. Egymást követik a reformok Bajorországban, Svájcban, Franciaországban, Németországban stb. egyesek csak az iskolai vallásnevelés területén vezetnek be reformokat, mások új meglátásokkal az egész közösség vallásos nevelését új szempontok szemelített tartásával akarják megváltoztatni.

A nagy vonásokban vázolt pedagógiai áramlatok is világosan mutatják azt, hogy *a nevelés tulajdonképpen társadalmi szükséglet*, amely szoros kapcsolatban van az illető korok világnézetével. Az élet változik, követelményekkel lép fel s ezeknek kielégítésén gondolkozók, reformátorok fáradoznak. Ebben az állandó változásban az emberi lélek egy határozott, szilárd alapot keres, amely biztosítani tudná a jövő nemzedék lelki nyugalmát, egyéni és közösségi értékeinek fennmaradását és haladását. Láttuk azt, hogy minden gondolkodó tulajdonképpen *a tökéletes emberideál* kialakításán fáradozik. Ezen gondolkodik a ma és ezen gondolkozott a múlt embere is.

Nem elégedhetek meg azzal, hogy nagy vonásokban ismeressem korunk felfogását nevelési kérdéseinkről, mert nekünk sokkal szilárdabb keretünk és tartalmunk van: a keresztyénség és az Evangélium. Miben térnek el ettől a kerettől és tartalomtól a fent elsorolt, emberi ész által alkotott nevelési rendszerek és irányzatok?

Tisztában kell lennünk azzal, hogy a keresztyén nevelés fogalma nem egyenlő az egyházi nevelés fogalmával, mert az egyház csak külső közösségi forma, amely nem bírja kizárólagosan az Evangéliumot, a keresztyén nevelés tulajdonképpeni tartalmát. A

különböző nevelési irányzatok a vallást csak emberi produktumnak tekintik. Ez igaz ugyan, de ennek alapja nem emberi hanem az embernek Istennel való közössége.

Az eddig tárgyalt irányzatok a vallásos nevelést a nevelés csak egyik körének, vagy iskolai tantárgynak tekintik pusztán és nem az egész emberi életre kiterjedő élettartalmat.

A keresztyénség különbözik a pedagógiai elméletektől abban is, hogy a keresztyénség nem életbölcsetség, szellemi áramlat, amelynek tartalma a történelmi idők világnézetével változik; van ugyan keresztyén világnézet, de ez még nem maga az Evangélium.

A keresztyén nevelés tehát nem ilyen szűk, változó irány vagy világnézet, alapja nem egy egyház, hanem az ember valószínűs életét meghatározó, Istennek önmagáról való megnyilatkozása. Az ember élete nem a világtól függ, nevelésének alapját nem az ember alkotta pedagógiai elméletek adják, mert az ember gondolkozása, célja az Isten akaratától függ. S az a pedagógiai irányzat, amely tagadja ezt, nem töltheti be Istennek célját az emberrel. A nevelés célját nem az ember tűzi ki, az embernek feladata az, hogy felismerje a rendeltetést: *Isten mit akar vele*. A rendeltetés mint tartalom egyetemes, állandó minden emberre, korra. Mint forma azonban változik idővel, egyénnel, korral.

A keresztyén nevelés tehát éppen a rendeltetés formájának a természeténél fogva nem zárkózik el a különböző nevelési elméletektől, de a keresztyén nevelésnek tartalma csakis az Isten kijelentése lehet, a hitre való nevelés.

Minden nevelési irányzatot ezeken a szempontokon keresztül kell átszűrniünk s akkor világos lesz a végső pedagógiai cél, amely felé örömmel törekszik nevelő és nevelt egyaránt.

Simon Károlyné.

ref. tanítónő.

Legújabb kiadványok:

Kaphatók az „Ifjú Erdély” Iratterjesztésében.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.

Fordította: Kozma Tibor, ára 2.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. A Synoptikus evangéliumokról szóló Kálvin-Kommentár II. kötete. Ára 6.— P. — Kapható még: Kommentár a Synoptikusokhoz, I. kötet. II. kiadás, ára 6·50 P. Előkészületben a III. kötet. (6.— P.)

Juhász István: A reformáció az erdélyi románok között. 276 oldal, ára 6.— P.

W. Lüthi—Nagy István: Az eljövendő egyház. (Dániel próféta igehirdetése.) 2.— P.

Horváth Jenő: Az egyház világmissziója. „Élő Könyvek” 30. sz. —.40 P.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal. Ára 6.— P.

IKE-jelvény, három színben zománcozva, az IKE-központ hivatalos kiadványa (csak 10-nél több példány rendelhető), ára darabonként —·50 P.

IKE-tagkönyv, kedvezményes utazásokon is használható; a központ hivatalos kiadványa (csak 20-nál több példány rendelhető), ára darabonként —·10 P.

Dr. Sebestyén Jenő: Mi a jegyesség? ára 10 fillér.

Dr. Kiss Ferenc: Hogyan készüljünk a házasságra? ára 10 fillér.

Zengjen Hálaének. IX-ik, legújabb kiadás, ára 40 fillér.

A mi dalaink. VI-ik, legújabb kiadás, ára 60 fillér.

Bántó Tercsi: Ibolyavirág. Kis színdarab gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára 20 fillér.

Debreczeni László: A mi művészetünk. (Fatornyos hazából.) „Ifjú Erdély“ kiadása, 130 oldal, több, mint 50 illusztrációval. ára 3.— P. Egy-szerűbb kiadás ára 2.— P.

Mikos Lajos: Leányélet és Leányarcok a Bibliában. A leánymunka kitűnő segédkönyvei, áruk: 1.50 és 2.80 P.

Ecsedy Aladár: Örvendezzotok! 30 elő-adásra alkalmas darab, ára 5.— P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Kará-csony Sándor könyvei stb.), valamint a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés és a „Studium“ kiadványai eredeti bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mon-dásos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Az ország egyetlen református politikai napilapja a

„TISZÁNTÚL“

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Ferenc József-út 49. Főszerkesztő: Uray Sándor. Felelős szerkesztő: Kovács József. — Előfizetési árak: Egy óra 2.40 Pengő, negyedévre 7.20 Pengő

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos